

Bilten

tranziciona pravda

#2

23. februar 2007

Okrugli sto u *Etničke manjine na Kosovu 2006. 17. februara u Prištini*

Značajan napredak slobode kretanja

Fond za Humanitarno Pravo organizovao je Prištini 17. februara 2007. godine okrugli sto - Etničke Manjine na Kosovu 2006, povodom publikacije izveštaja o stanju prava etničkih manjina na Kosovu 2006. godine.

Na ovom skupu, koji je podržao *Fondacija kralja Boduana* iz Belgije, govorili su izvršna direktorka FHP-a Nataša Kandić, zamenik premijera Kosova Lutfi Haziri, ministar za povratak i zajednice Branislav Grbić, Ministar pravde Jonuz Salihaj.

U svom izveštaju, FHP zaključuje da je tokom 2006. godine postignut značajan napredak u pogledu slobode kretanja svih etničkih zajednica, da su pripadnici turske etničke zajednice, Bošnjaci, Aškalijske i Egipćani generalno integrisani u kosovsko društvo, ali da nije došlo do osetnijeg napretka u integrisanju Srba i Roma.

Ipak, prava manjina na Kosovu i dalje se svakodnevno krše, a kosovske institucije većinu ovih slučajeva kršenja prava dosad nisu uspevale da rasvetle. Veliki deo uzurpirane imovine još uvek nije vraćen. Iako je obnovljeno mnogo uništenih kuća pripadnika manjinskih zajednica, vlasnici nisu zadovoljni kvalitetom radova. a srušene kuće nisu obnovljene. Nemogućnost zapošljavanja je problem za sve etničke zajednice, a novčani iznos socijalne pomoći koju prima veliki broj stanovnika Kosova vrlo je skroman.

Izveštaj se odnosi na period kada su se u Beču vodili pregovori između vlade Srbije i kosovskog pregovaračkog tima o budućem statusu Kosova. U takvim okolnostima praćenje poštovanja ljudskih prava etničkih zajednica

predstavlja aktivnost od najvećeg značaja.

Tokom 2006. godine tim istraživača FHP - Kosovo prikupio je 262 izjave pripadnika etničkih zajednica i predstavnika lokalne i centralne vlasti na Kosovu o položaju manjina na Kosovu. Posebna pažnja posvećena je povratnicima. Sa svim sagovornicima FHP - Kosovo vodio je razgovor na temu bezbednosti i slobode kretanja, o pristupu administrativnim institucijama i korišćenju materijalnog jezika u komunikaciji sa institucijama na lokalnom i centralnom nivou, o socijalnim pitanjima, mogućnostima zapošljavanja, obrazovanja na jezicima manjina, korišćenja privatne svojine, učešća u političkom životu, o informisanosti, o mogućnostima za povratak i o tome kako pripadnici manjina vide pregovore o budućem statusu Kosova i problem decentralizacije. Cilj izveštaja je da na dokumentovan način pruži svedočanstvo o položaju manjina na Kosovu tokom 2006. godine, da ukaže na probleme i da kosovskim institucijama i UNMIK-u da preporuke kako bi se položaj manjina popravio i kako bi se omogućilo njihovo potpuno integrisanje u kosovsko društvo.

Dobijeni podaci sa terena pokazuju da je Srbi i deo Goranaca i dalje uče po programima vlade Srbije i idu u škole, paralelne obrazovne institucije koje su pod nadležnošću vlade Srbije. Vlada Kosova još ništa nije učinila da bi uključila đake Srbe u obrazovne institucije Kosova. Đaci Turci i Bošnjaci su potpuno integrisani u obrazovni sistem Kosova i uče na svojim jezicima, po planovima i programima Turske (Turkey) i Bosne i Hercegovine. Ni u kosovskim školama ni u paralelnim institucijama vlade Srbije nastava

nije organizovana na romskom jeziku. Slične probleme kao Srbi imaju i pripadnici onih etničkih zajednica koje su integrisane u kosovsko društvo, poput Turaka, i to prvenstveno u pogledu obrazovanja na turskom jeziku i korišćenja turskog jezika u komunikaciji sa institucijama Kosova. U nekim mestima ni Bošnjaci nisu u mogućnosti da pohađaju nastavu na bosanskom, iako je Ustavnim okvirom Kosova, članom 4.4, to pravo svim zajednicama zagarantovano. Zbog toga neki Bošnjaci planiraju da napuste Kosovo, iako nemaju problema u smislu bezbednosti.

Povratak raseljenih, naročito Srba i Roma, Aškalijske i Egipćana koji se nalaze u kampovima u severnoj Mitrovici/Mitrović i Plemetini/Plemetinë i dalje je na niskom nivou. Glavni problem je besperspektivnost, nemogućnost zapošljavanja i to što srušene kuće nisu obnovljene, a uzurpirana imovina nije vraćena. Što se tiče samih Srba, iako je stepen bezbednosti značajno povećan pa su Srbi počeli da se vraćaju u Klinu/Klinë ili da mnogo slobodnije odlaze u Istok/Istok, istraživači FHP -

Kosovo zabeležili su značajan broj incidenata, poput bombaških i oružanih napada, podmetanja eksplozivnih naprava, kamenovanja, fizičkih i verbalnih napada, naročito na povratnike, čak i ubistvo Dragana Popovića, povratnika u Klinu/Klinë.

Pitanje poštovanja prava i položaja etničkih zajednica na Kosovu politizuje se i problemima manjinskih zajednica se manipulira, čak je naročito činila vlada Srbije u periodu pregovora o budućem statusu Kosova. Iz te perspektive potrebno je analizirati preporuku vlade Srbije da se svi Srbi odreknu plata koje primaju iz kosovskog budžeta, ako već primaju platu iz Beograda. Time se uništava jedini mehanizam kojim je vlada Kosova pokušala da integriše Srbe u kosovsko društvo, što znači da vlada Srbije upravo ohrabruje Srbe da se udaljavaju od kosovskog društva i institucija, a time se sprečava i njihova minimalna integracija.

Kompletan izveštaj FHP-a o manjina na Kosovu za 2006. godinu mozete da pogledate na www.hlc.org.yu.

Podrška Savetu UN

Fond za humanitarno pravo učestvovao je 26. januara 2007. godine na tele-konferenciji posvećenu radu Saveta UN za ljudska prava, u organizaciji The International Service for Human Rights, The Democracy Coalition Project and The Open Society Institute.

Predstavnici FHP-a su preporučili učesnicima tele-konferencije da zajednički predlože da Savet za ljudska prava aktivno pomogne postkonfliktnim društvima u uklanjanju prepreka i ograničenja u uspostavljanju tranzicione pravde. Savet UN za ljudska prava, formiran je u maju 2006. godine, a izvršna direktorka Fonda za humanitarno pravo Nataša Kandić je bila pozvana da govori na osnivanju tog Saveta

Prvi dokumentarni film FHP-a

U produkciji Fonda za humanitarno pravo završen je prvi dokumentarni film *Škorpion - Spomenar..*

Film govori o istoimenoj specijalnoj jedinici Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije koja je učestvovala u oružanim sukobima na teritoriji bivše, a snimljen je na osnovu materijala koje su napravili pripadnici *Škorpiona*, intervjua koji su članovi ove jedinice dali istraživačima FHP-a, kao i od već postojećeg materijala o *Škorpionima*.

Reditelj filma je Lazar Stojanović, a premijera filma koji traje nešto više od 50 minuta, biće održana pošto Veće za ratne zločine okružnog suda u Beogradu uskoro bude donelo presudu optuženim pripadnicima specijalne jedinice *Škorpion*, među kojima je komandant ove jedinice Slobodan Medić.

Svetski forum

Oko 60.000 učesnika okupilo se u periodu od 20. do 25. januara na Svetskom društvenom forumu u glavnom gradu Kenije, Najrobiju, među kojima je bio i predstavnik Fonda za humanitarno pravo.

Prvi Svetski društveni forum organizovan je 2001. godine u Brazilu, kao alternativa Svetskom ekonomskom forumu u Davosu u Švajcarskoj, na kojem se svake godine okupljaju svetski lideri. S

FHP, uz podršku Francuskog katoličkog komiteta za razvoj (CCFD) je održao prezentaciju na temu nekažnjivosti i uloge istorijskog pamćenja u postkonfliktnim društvima.

Zaključci međunarodne konferencije *Utvrdjivanje istine o ratnim zločinima i sukobima, drugog regionalnog foruma o tranzicijskoj pravdi*

U Zagrebu je 8. i 9. veljače 2007. godine, u organizaciji Documente (Hrvatska), Fonda za humanitarno pravo (Srbija i Kosovo) i Istraživačko-dokumentacionog centra (BiH) održan Drugi regionalni forum pod nazivom: *Utvrdjivanje istine o ratnim zločinima i sukobima*. U raspravi i konzultacijama o mehanizmima i procedurama za utvrđivanje i kazivanje istine sudjelovalo je oko 300 predstavnika i predstavnica udruga žrtava, veterana, izbjeglica, organizacija za ljudska prava, ženskih grupa i inicijativa mladih. Uz predstavnike i predstavnice Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju, sudova te Državnog odvjetništva Hrvatske, tužiteljstava Srbije i Bosne i Hercegovine, diplomatskog kora, OESS-a, UNDP-a i Međunarodnog centra za tranzicijsku pravdu, sudjelovali su još i umjetnici, povjesničari, novinari i parlamentarci. Cilj regionalnih foruma je pokretanje debate i konzultacija o mehanizmima i procedurama za utvrđivanje i kazivanje istine unutar civilnog društva i poticanje nacionalnih vlada i parlamenata da sudjeluju u širokoj raspravi o tome kako odgovoriti na teško nasljeđe prošlosti, omogućiti pravdu za žrtve i spriječiti ponavljanje zločina. Početak konferencije obilježio je prosvjed oko 150 članova udruga žrtava iz Republike Hrvatske, koji su nosili transparente sa imenima gradova Vukovara, Petrinje, Škabrnje i drugih mjesta gdje su počinjeni ratni zločini nad Hrvatima, kao i transparente protiv tužiteljice Haškog tribunala, Carle del Ponte. Neki predstavnici udruga, koji su bili pozvani na Konferenciju, istovremeno su sudjelovali na prosvjedu i s transparentima su ušli u dvoranu te

od početka sudjelovali u radu Konferencije. U svojim javnim nastupima iznijeli su neslaganje sa nazivom Konferencije, iznoseći stav da nitko nema veće pravo na istinu od žrtava. Organizatori su preuzeli odgovornost oko nespozrazuma vezanog uz naziv Konferencije i istaknuli kako je svrha Konferencije rasprava o

žrtava i stvaranja kulture odgovornosti.

3. Neophodnost regionalnog pristupa u utvrđivanju i kazivanju istine u praksi se potvrdila kroz uspostavljenu suradnju u regiji, između tužiteljstava, sudova, organizacija za ljudska prava i udruga žrtava, što je doprinijelo da se u suđenjima za ratne zločine čuje glas žrtava.

što su sudionici iskazali tijekom rasprava i konzultacija te će se identificirati potrebe udruženja žrtava i drugih društvenih grupa u odnosu na nepravde počinjene u prošlosti, kao i potreba za istinom i pravdom.

7. Vrlo važnu ulogu u procesu utvrđivanja i kazivanja istine ima arhiva Međunarodnog kaz-

Drugi regionalni forum u Zagrebu

inicijativama za utvrđivanje istine te instrumentima i procedurama za kazivanje istine među svim zainteresiranim akterima. **Zaključci Drugog regionalnog foruma:**

1. Postoji društvena potreba za razgovorom i kritičkim preispitivanjem vlastite odgovornosti za teško nasljeđe prošlosti kao i za dokumentiranje svih slučaja stradanja i počinjene nepravde prema svim žrtvama bez obzira na njihovu etničku, političku i socijalnu pripadnost.

2. Regionalne partnerske organizacije, Documenta, Fond za humanitarno pravo i Istraživačko-dokumentacioni centar nastaviti će organizirati javne rasprave i konzultacije u okviru civilnog društva, kako bi energičnije poticali vlade i parlamente u regiji na sudjelovanje u raspravi o procedurama i modelu utvrđivanja i kazivanja istine te osigurali poštivanje dostojanstva

4. Umjetnici su nedvosmisleno iskazali spremnost za suprotstavljanje poricanju, lažima, prešućivanjima i pokušajima preoblikovanja činjenica o prošlosti putem svojih djela.

5. Regionalne partnerske organizacije će poticati suradnju vladinih institucija, udruga žrtava, organizacija za ljudska prava te znanstvenih institucija u zagovaranju rasprave i konzultacija o mehanizmima za utvrđivanje i kazivanje istine o prošlosti.

6. Regionalne partnerske organizacije organizirati će forum o tranzicijskoj pravdi na Kosovu, u Crnoj Gori, uz uključivanje organizacija civilnog društva iz Makedonije i Slovenije. Najkasnije početkom 2008. objedinjavanjem rasprava sa foruma i konzultacija sa udrugama žrtava i drugim grupama i organizacijama unutar civilnog i političkog društva, bolje će se vidjeti

nenog suda za bivšu Jugoslaviju, koja mora biti dostupna svima u regiji i sačuvana za buduće generacije.

8. Svi sudionici konferencije su se složili da je poimenični popis žrtava potreban zbog stvaranja povjesnog sjećanja i sprečavanja pokušaja preoblikovanja prošlosti.

9. Regionalne partnerske organizacije krajem svibnja 2007. organizirati će slijedeći forum u Beogradu. U međuvremenu će biti organizirane konzultacije sa udrugama žrtava, veterana i drugim marginaliziranim grupama, kao što su žene, izbjeglice i mladi, ali i profesionalnim grupama te ekspertima za tranzicijsku pravdu.

10. Transkripti konferencije u cijelosti će biti objavljeni na web stranici organizatora. (www.documenta.hr; www.hlc.org.yu; www.idc.org.ba).

Naredbe za ubijanje, paljenje kuća i proterivanje Albanaca

Kako se niko u Srbiji nije zapitao zbog čega nema zarobljenika i kakve su to Vojska i policija kad nema zarobljenih? Ključna zapovest u operacijama Vojske i policije na Kosovu bila je: Nema zarobljenika! kaže za Danas Nataša Kandić, izvršni direktor Fonda za humanitarno pravo.

Povodom poziva specijalnog tužioca za ratne zločine Vladimira Vukčevića u intervjuu objavljenom u Danasu 20. januara da dostavi dokaze o zločinima, Nataša Kandić je listu Danas ustupila fotografije egzekucije pripadnika Oslobođilačke vojske Kosova, ranjenih u okolini Prizrena; njih su ubili pripadnici 37. odreda Posebnih jedinica policije čiji je komandant optužen i za svirepo ubistvo 48 civila na Raštanskom putu i u piceriji Kalabrija marta 1999. godine.

Na fotografijama su pre i tokom egzekucije snimljeni Ismail Gaši iz Velike Kruše i Kurtiš Hasani iz Randobrave, sela koje je u neposrednoj blizini mesta likvidacije. Prepoznati su kada je prištinska televizija Koha vižn objavila fotografije, a svedok zločina - njegov identitet Fond za humanitarno pravo ne otkriva - rekao je da je pre ubistva čuo rečenicu: "Vodimo ih na sunčanje".

Reč "sunčanje" u vokabularu 37. odreda znači egzekuciju, objašnjava u intervjuu Danasu Nataša Kandić, izvršni direktor Fonda za humanitarno pravo.

Ona kaže i da je u razgovoru sa svedocima saznala i za druge reči koje čine kod 37. odreda: "šibica" - naredba za spaljivanje sela i "gumica" - za proterivanje svih ljudi iz nekog mesta.

Izuzimajući Suvu Reku, u svim ostalim slučajevima koplja se slome na neposrednim izvršiocima. Kada je reč o ubistvu braće Bitići potpuno je jasno da je naredba da se oni ubiju došla iz Beograda. U Petrovom Selu, gde su ubijeni, sedište je Posebnih jedinica policije, komandant je Obrad Stevanović. Pripadnici Posebnih jedinica policije pominju se i u optužnici za zločin u

Pripadnik PJP-a stoji nad ranjenim članom OVK: Snimak FHP-a

Suvoj Reci, bivši komandant 37. odreda je Radoslav Mitrović. Postavlja se pitanje kako među optuženima nema Obrada Stevanovića, načelnika Štaba MUP Srbije za Kosovo, nema Sretena Lukića (bez obzira na to što je u Hagu).

Ne mogu slučajno da se dogode zločini kakvi su oni u Suvoj Reci, selu Meje, ubistvo i spaljivanje 68 civila u Vučitrnu, ubistvo i spaljivanje više od sto muškaraca u Velikoj Kruši. To nisu bile borbe, pa se neka zgrada slučajno zapalilo je bilo plansko ubijanje, kao i pokušaj da se unište tragovi

Tu dolazimo do zločinačkog kodeksa; mnogi zločinci i dalje su u aktivnoj službi?

Naravno, toliko je puta pomenuto ime Gorana Radosavljevića - Gurija koji je bio komandant Žandarmerije kada su ubijena braća Bitići? Toliko je puta prozvan kao neko ko je dobio naredbu od načelnika Javne bezbednosti da se zločin počinilo! Nikada nije bilo ozbiljne istrage o tim navodima. Neki ljudi su potpuno zaštićeni i zato je strategija optuživanja neposrednih izvršilaca loša. Njih, naravno, treba kažnjavati, ali ne treba štiti one iz komandnog lanca, bez čijih naređenja ne bi bilo zločina.

U javnosti se stekao utisak da Tužilaštvo Srbije za ratne zločine i Fond za humanitarno pravo dobro saraduju, o tome govore posmatrači suđenja i izveštaci. Ali, Fond je objavio oštru kritiku rada Tužilaštva?

Fond pomaže Tužilaštvu svojom dokumentacijom o žrtvama i počinocima onda kada vidimo da je problem da se dođe do porodica žrtava i svedoka zato što smo mi u boljoj poziciji. Jer, posle rata ne može se očekivati da žrtve imaju poverenje u institucije države koju smatraju odgovornom za njihove patnje i nepravde koje su im počinjene. Mi smo svuda dobro primljeni, za nas nema granica. S druge strane, postoji nešto što je suština nevladine organizacije, da mora, tamo gde pomaže, imati kritički odnos. Mi takav odnos prema Tužilaštvu za ratne zločine imamo kad god mislimo da su spori i da pokušavaju da minimiziraju neke zločine.

To "minimiziranje zločina" je teška optužba za državnu instituciju koja, složitete se, radi na razotkrivanju zločinaca, odnosno počinilaca?

- Naravno da radi. Tužilaštvo je formirala država da radi na razotkrivanju, pa mora da se bavi prikupljanjem dokaza i identifikacijom počinilaca, mora da

podigne optužnice. Svuda su, na prostoru bivše Jugoslavije, suđenja počela pod pritiskom međunarodne zajednice. Svuda se sudi. Suđenja u Srbiji su bolja, profesionalnija. Naš odnos prema Tužilaštvu je konstruktivan, ali ne možemo da čutimo u slučajevima kada mislimo da Tužilaštvo postupa kao deo izvršne vlasti.

Kada se to dogodilo, navedite, molim Vas, neki slučaj?

Kad razgovaram sa tužiteljicom Karlom del Ponte, ljudima iz međunarodnih organizacija, kažem da se sudije trude da primene zakon, u čemu imaju pomoć Fonda kako bi se na suđenjima čuo glas žrtava. Ali, kažem i da Tužilaštvo pokazuje strašnu političku obazrivost. Evo primera: suđenje za zločin na Ovčari bilo je besprekorno; čak se videlo da to Veće i predavajući koriste validne dokaze iz Haga. Pratili smo i videli kako dolazi do toga, da do zločina ne dolazi odjednom, nego da postoje neke radnje pre ubijanja. Raspravljalo se o okolnostima, kontekstu događaja, tako da se vidi uloga oficira koji su tada bili na vrlo visokom položaju. A suđeno je nekim izvršiocima, pripadnicima Leve supoderice, jedinice Srpske radikalne stranke.

Vidi se da je Tužilaštvo išlo logikom: optužićemo teritorijalce, oni ionako nisu važni, to je paravojsna formacija, ali su oficiri izuzeti, zaštićeni.

Sada se vidi da, ipak, dolazi do nekog sazrevanja; poslednja vest iz Tužilaštva je da je, kada je Vrhovni sud poništio presudu za Ovčaru, saopštilo da nije stavilo tačku na taj predmet. To znači da će biti još optužnica.

U slučaju Podujevo, suđenju za ubistvo albanskih civila u vreme NATO intervencije, imamo samo jednog osuđenog, pripadnika državne formacije Škorpioni Sašu Cvjetana, iako je na suđenju rečeno da je više policajaca puca- lo.

Kada je o Škorpionima reč, na suđenju za Podujevo saznalo se da su bili i u Srebrenici, došli smo do kasete (ubistvo Bošnjaka u okolini Trnova) i optuženi su svi koji su učestvovali u zločinu, izuzev onog ko je sve snimao i vrlo aktivno učestvovao podržavajući one koji pucaju. Ono što čudi je to kako se kvalifikuje ta jedinica, najpre kao obezbeđenje Naftne industrije Krajine koja je stvorena na teritoriji Hrvatske. Zatim se ta jedinica pojavljuje kao deo Vukovarskog korpusa, potom Vojske Republike Srpske Krajine, da bi se u Bosni našli kao jedinica Vojske Republike Krajine, pod kontrolom Vojske

Republike Srpske.

To je, zapravo, sprega organizovanog kriminala i ratnih zločina?

Da, a to je jako važno za utvrđivanje lične odgovornosti. Nama su Škorpioni predstavljeni kao kriminalna grupa ludaka sa kojima država nema ništa. Strašno se protivim takvom prikazivanju tih jedinica. Kada se pita bilo koji pripadnik tih jedinica, kazaće da je bio pripadnik formacije koju je formirala država koja im je davala zadatke, oružje, novac, uniforme. Bili su pod stalnom kontrolom najviših funkcionera MUP Srbije. Neprihvatljivo je reći da su to paravojsne formacije. Zašto ih tužilac kvalifikuje kao paravojsne - zato što Tužilaštvo misli da treba da štiti institucije koje je Milošević koristio u činjenju zločina.

Na osnovu ovoga što ste sada rekli, Vi pripisujete Tužilaštvu ulogu pravobranilaštva, da preuzima ulogu čuvara državne kase. Ovo pitanje je u vezi sa tužbom Bosne i Hercegovine protiv Srbije za genocid?

Upravo tako, u slučaju Škorpiona mislim da su oni kvalifikovani kao paravojsna formacija, iako je Haško tužilaštvo dostavilo ovdašnjem dokumenta iz kojih se vidi da su Škorpioni jedinica MUP Srbije. Tužilaštvo je dobilo i dokumentaciju iz koje se vidi da su brojni pripadnici MUP Srbije bili ranjeni na

trnovskom ratištu i da su lečeni u Foči i na Vojnomedicinskoj akademiji u Beogradu. To su, piše u tim dokumentima, Škorpioni, Plava brigada, Srpska dobrovoljačka garda, koje je stvarala Državna bezbednost Srbije. Služile su za vršenje ratnih zločina, ponekad za prikupljanje para, recimo od prodaje nafte. Služili su se udarnim polugama Miloševićevog sistema kakva je Državna bezbednost.

S druge strane, da parafraziramo tužioca za ratne zločine Vukčevića, on insistira na tome da Tužilaštvo ne može da radi na osnovu "globalnih istina", već jedino utvrđujući individualnu odgovornost, za svakog izvršioca, svaki zločin?

Naravno da su krivična suđenja - suđenja pojedincima. Zločini, međutim, pokazuju u kojim su odnosima oni koji ih čine prema institucijama. Nije tačno kad naši političari kažu, kao nakon objavljivanja kasete iz Trnova, da je to "samo grupa kriminalaca". Oni jesu i to, ali ih je neko okupio, opremio, dao kamione, tenkove, poslao ih na određeno mesto. Moramo da prekinemo to da skrivamo, da pokažemo da je sve takve grupe formirala Miloševićeva vlast. I da je to bila kriminalna država koja je koristila kriminalce da bi ostvarila svoj cilj. A cilj je bio stvaranje etničkih teritorija putem zločina. Ne treba da sudimo institucijama, ali moramo da dopustimo da se iznesu te činjenice. Niko od zločinaca ne bi izvršio zločin da mu nije rečeno "to je tvoj zadatak, odbrana naroda, na taj način se brani Srbija".

Tužilaštvo smatra da će sada imati veće kapacitete, jer će moći da formira svoj istražiteljski tim?

To je dobro. Postoji služba u sastavu MUP i mislim da je pomagala Tužilaštvu, pogotovu u slučaju Ovčara. Kada je reč o slučajevima kakav je Suva Reka, vrlo je teško očekivati od policije da preda podatke koji su vezani za odgovornost policajaca. Tamo ima profesionalaca, ali oni nisu, kao ni u Vojsci, ohrabreni da iznose podatke i prijavljuju ovakva

krivična dela, nego su primorani da čute. Onda se kaže da nije vreme za lustraciju tih institucija, što je loše, jer u institucijama i dalje glavnu reč imaju oni kojima je glavni cilj da štite podatke o svojoj odgovornosti. U policiji najveću moć imaju oni koji su najmoćniji bili i u vreme Miloševića.

To znači da Tužilaštvo nije imalo sve elemente da sačini valjanu optužnicu?

Ne mogu to da prihvatim, to znači da nemamo dobro informisane tužioce. Tek sada oni otkrivaju zločine, po njihovim licima vidim da ne mogu da veruju da su se takve stvari dogodile i da su ljudi mogli da čute i da okreću glavu. Ali, ne mogu da ih pravdam, moraju da što više saznaju; postoji građa kakvi su transkripti suđenja Miloševiću u Hagu, mi smo sve to pripremili, to je hiljade strana, važnih podataka, činjenica, dokaza. To treba čitati i valjano se pripremati za obavljanje tužilačkog posla. Ne bih rekla da Tužilaštvo nema načina da dođe do dokaza - i sada su glavni dokazi za Zvornik stigli iz Haškog tribunala. Regionalna saradnja i naša pomoć tužilaštvima važna je zbog obezbeđivanja svedoka. Jer, jedno je dokumentacija, a drugo njihovo učešće u procesu. Oni imaju strah od dolaska u Srbiju, ali sada znaju da smo mi u Sudu, da imaju našu podršku.

Imali smo svedoke u slučajevima Podujevo, Ovčara i Sjeverin?

Mi smo ih doveli, ubedili koliko je važno da svedoče i oni su i kasnije pratili suđenja. Zasluga sudija je da su uspeali da uvere porodice žrtava da hoće - pravdu. Zato, sada kad imamo obaranje presude za Ovčaru, imamo reakciju porodica koje kažu da je to suđenje bilo profesionalno i da su očekivali da će Tužilaštvo podići nove optužnice, a nikako da neki viši sud poništi prvostepenu odluku. Nema većeg priznanja, nego kad sudijama tako nešto kažu žrtve. Da niko ne vredi dostojanstvo žrtava i da poštuje pravo optuženih.

Nove masovne grobnice?

Koje slučajeve još očekujete, neki zločini koje sadrže haške optužnice nisu ni načet?

Kod nas su iskopavanja masovnih grobnica završena; potpuno je jasno da su 1999. prevožena tela, ali to nisu tela svih ubijenih, nekima se gubi svaki trag. Ima ozbiljnih indicija da su tela Albanaca spaljivana i u Obiliću i u Mačkatici, jednostavno, to pitanje mora se otvoriti. Prošle nedelje je svedočio svedok K 89 u predmetu Milutinović i generali i govorio je da je vozio kamion sa telima do Obilića i da ga je tamo predao. Fond je došao do saznanja da su tela Albanaca iz opštine Prizren spaljivana u Mačkatici, ali policija je stopirala svaku istragu i iznošenje podataka. Želim da verujem da se neće završiti na tome i da će Tužilaštvo pokrenuti postupak u vezi sa Mačkaticom.

Postoje, takođe, podaci koje smo prikupili u vezi sa masovnim grobnicama oko Raške. Tu se ništa nije uradilo. Takođe, postoje i podaci o još nekim masovnim grobnicama koje još ne mogu da iznosim zbog zaštite svedoka. U Batajnicu su iz masovne grobnice iskopana tela 200 Albanaca iz sela Meja koji su 27. aprila 1999. poslednji put viđeni u grupi od 250 ljudi. Nije bilo nikakve istrage, a to mora da bude procesuirano, pre svega zbog toga što smo godinama živeli sa masovnim grobnicama.

Konferencija Čelebići 1992: Van svake sumnje

Fond za humanitarno pravo, u saradnji sa Outreach kancelarijom Međunarodnog suda za bivšu Jugoslaviju, i uz finansijsku podršku Saveta Evrope, organizuje konferenciju Čelebići 1992: Van svake sumnje u subotu, 24. februara 2007. godine, sa početkom u 9:00 sati u Sava Centru, u sali 2/0.

Na otvaranju konferencije govoriće Silvija Panović Đurić, Savet Evrope, Nataša Kandić, izvršna direktorka FHP-a, Denis Huber, šef misije Saveta Evrope u Srbiji, Ivana Dulić Marković, potpredsednica G17+, Hans Ola Urstad, šef misije OEBS u Srbiji i Aleksandra Milenov, predstavnik Sekretarijata MKSJ u Srbiji. U prepodnevnom delu konferencije koji je posvećen promociji sudske istine govoriće Bob Reid, zamjenik glavnog istražitelja MKSJ, Helen Brady, viši zastupnik optužbe i Thomas Wayde Pittman, pravnik i saradnik Sudskog veća MKSJ, predstaviće dokaze o zločinima počinjenim u tom logoru na kojima se zasniva presuda. Poslepodnevni deo konferencije posvećen je glasu žrtava u kojem će bivši logoraši da svedoče o zločinima koji su počinjeni u logoru Čelebići.

U Čelebićima, opština Konjic, sredinom maja 1992. godine snage bosanskih Muslimana i Hrvata formirale su logor u kojem su bili zarobljeni srpski civili. Na suđenju pred Haškim tribunalom za zločine počinjene u ovom logoru - ubistva, mučenja, seksualna zlostavljanja, premlaćivanja i okrutno i nečovečno ponašanje, Hazim Delić, zamjenik komandanta logora Čelebići osuđen je na 18 godina zatvora, Esad Landžo, stražar u ovom logoru, na 15 godina i Zdravko Mucić, komandant logora Čelebići na devet godina zatvora, dok je Zejnil Delalić, komandant Prve taktičke grupe armije BiH koja je bila nadležna za logor Čelebići, oslobođen optužbi.